

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Terrorisme og fundamentalisme

diagnose og løsninger

Nørreklit, Lennart

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Nørreklit, L. (2006). *Terrorisme og fundamentalisme: diagnose og løsninger*. Institut for Uddannelse, Læring og Filosofi, Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Terrorisme og fundamentalisme

Diagnose og løsninger

**et europæisk statsligt perspektiv
med særlig henblik på Danmark**

bidrag til
Filosofisk Tænketanks initiativ
om terrorisme og fundamentalisme

Lennart Nörreklit, 2006

Filosofi og Videnskabsteori
nr. 4, 2006

© Lennart Nørreklit

Terrorisme og fundamentalisme – diagnose og løsninger

Filosofi og videnskabsteori, nr. 4, 2006

ISBN 87-91943-14-0

EAN 9788791943140

Published by
Danish Centre for Philosophy and Science Studies

Department of Education and Philosophy
Aalborg University
Fibigerstraede nr. 10
9220 Aalborg
Denmark

www.think.aau.dk

Indhold

Abstrakt.....	4
Diagnosticering	6
Fundamentalisme som politisk problem	6
Fundamentalisme som individuelt problem.....	7
Terrorisme- og selvmordsbombesyndromet	8
1. Menneskets tilstand.....	8
2. Kulturens tilstand og magtens grundlag.....	8
3. Magtens tilstand	9
Post-moderniteten åbner døren for fundamentalismen	10
Løsningstiltag.....	12
Den sekulære stat og det politiske netværk.....	12
1. Et sekulariseret interkulturelt politisk netværk	12
2. En sekulariseret stat	12
3. Religiøse symboler i det offentlige rum.....	13
Religiøs integration.....	14
4. Indsats imod religiøs racisme.....	14
5. Indsats for et gensidighedsprincip - solidaritetsprincip	14
6. Etablering af råd mod religiøs racisme	14
7. Etablering af rådgivning, støtte og sikkerhedsnet.....	14
Videnskabelig uddannelse og det moderne samfund.....	15
8. Fokus på demokratiske værdier	15
9. Videnskabelighed.....	15
10. Globaliseret filosofi og dialog.....	16
Kulturel forståelse.....	17
11. Kulturpolitikken lægges an på fremtiden.....	17
12. Kulturarbejdet lægges an på at skabe interkulturel forståelse.....	17
13. Kulturportaler m.m.....	18
Virksomhedspolitik mulighed for beskæftigelse	19
14. Attraktive arbejdspladser	19

Abstrakt

Artiklen har to dele: En diagnose og løsningsforslag.

Diagnose

Fundamentalisme – dvs. samfund som baseret på fortolkning af en hellig tekst – er en direkte modsætningen til det moderne, hvor hermeneutikken ikke handler om tekster, men om fortolkning af den verden, vi lever i.

Fundamentalismen binder store dele af islam til et middelaldersamfund og er i det hele taget uegnet grundlag for moderniteten idet den moderne verden ikke genspejles i de hellige tekster. Religiøs fundamentalisme danner derfor meget bagudrettede samfund.

Det demokratiske politiske netværk, som magten udfolder sig i, er hovedsageligt moderne. Fundamentalistiske religiøse netværk er derfor ikke og kan heller ikke være del af denne magtstruktur. Men postmoderniteten har svækket det videnskabelige fundaments status – videnskab er underlagt politik - og åbnet for vilkårlige strømninger. Postmoderniteten med sin perspektivisme m.m. skaber en inkonsistens i moderniteten, der virker som en adgangsvej for nyfundamentalisme og islamisme.

Nydanskere er kulturelt fanget i et dilemma mellem loyalitet overfor det nye moderne samfund og deres religiøse kulturarv. Moderniteten giver tilsyneladende løfter, som den ikke kan indfri. Det moderne individ nyder ikke respekt i det post-moderne samfund, og den dertil utilpassede nydansker, for hvem dette er eksistentielt uacceptabelt, vil derfor befinde sig i et eksistentielt tomrum.

Der kaldes således af nød på den religiøse meningsdannelse. Denne er imidlertid selv i et dilemma i magtsystemet. Den er på den ene side den eneste repræsentant for nydanskerne – idet de mere moderne magtformer så som militær eller økonomisk naturrigdom, der dominerer mellemøsten – her er erstattet af en demokratisk meningsdannelse, som er moderne og således sekulær og helt fremmed for dette nye religiøse præsteskab. I den situation er der kaldt på en religiøs magtudøvelse, som kun kan foregå på præmisserne af den autoritet præsteskabet har, dvs. fundamentalisme – med påfølgende islamisme, da målet netop er en samfundsmæssig påvirkning. Der er således en grobund og kraft, til at udnytte den mulighed, som postmoderniteten har åbnet. Som fundamentalistisk politisk kraft kan islamisme imidlertid ikke virke med de midler, som ligger i den moderne magtstruktur. Deres kommunikation kan ikke høres og tages alvorligt. Den kan derfor kun give sig udslag ved at tage mere radikale metoder i brug. Her er terrorismens vold en kanalisering af aggressionerne mod det moderne, og anvendelsen af selvmords bombemissioner bidrager samtidigt til at løse eksistentielle kriser på en radikal måde.

Problemets radikale art hænger sammen med, at politikerne i mange år ikke har rørt ved det, men bare ladet det udvikle sig.

Løsningsforslag

Artiklen fremsætter 14 løsningsforslag, der supplerer hinanden. Opgaven er primært at etablere et fungerende sekulært nudansk politisk netværk til at knytte de nydanske grupper til det danske samfund således at den opgave kommer bort fra religiøse kræfter, som fører nydanskerne ud i stigende

afstand til moderniteten. Forslagene er fordelt på fem områder: stat og politik, religionspolitik, uddannelse, kulturpolitik og erhvervs politik.

Stat og politik

1. Der dannes et sekulært politisk netværk med repræsentanter for nydanskerne, hvorigennem de forbindes til det eksisterende politiske netværk så de inddrages i debatten om samfundsforholdene.
2. Staten sekulariseres – en klar skelnen mellem religion og stat – så længe staten favoriserer en religion kan andre religioner ikke integreres.
3. Det offentlige rum friholdes for religiøs symbolik, da det skal tjene alle. (En konsekvens af pkt. 2)

Religionspolitik

4. Fokuseret indsats mod religiøs racisme – her kommer de politiske netværk på arbejde
5. Gensidighedsprincip/solidaritetsprincip: Forpligte de grupper, der nyder statsanerkendelse og beskyttelse, at de anerkender og støtter samme ret til andre. (Konsekvens af 4)
6. Etablering af et råd mod religiøs racisme. (Konsekvens af 4)
7. Fjerne religiøse symboler fra det offentlige rum. (Konsekvens af 2 og 4)

Uddannelsespolitik

8. Fokus på demokratiske værdier i alle skoleforløb og uddannelsesforløb – dette er tværtimod blevet svækket de senere år – dels gennem religiøse skoler, dels gennem disciplineringen.
9. Fokus på videnskabelighed som grundlag for en sekulær verdensforståelse, hvori overtro – så som at man kommer i himlen ved at smide bomber, eller at kvinder har en hekse magi man skal kontrollere - ikke har plads. Det er faktisk en nødvendig gentagelse af H.C. Ørsted projekt.
10. Globaliseringen skal også være filosofisk – ikke kun eurocentrisk.

Kulturpolitik

Der er tale om et kulturproblem derfor er kulturpolitik nødvendig. Forslag:

11. Kulturpolitikken lægges an på fremtiden. – Løsningen fremmes ikke af nostalgisk kulturpolitik til at forsvare danskheden mod ... mod hvad? – mod de andre.
12. En diversitet af kulturpolitiske tiltag til at fremme interkulturel forståelse – mange former for tiltag er mulige.
13. F.eks.: Lokale og centrale internetportaler hvori de forskellige kulturer kan fremstille sig, skabe kontaktadresser m.m.

Erhvervs politik

Der foregår en del på den erhvervs politiske front. Det vigtigste forslag:

14. Skabe arbejdspladser, hvor det er attraktivt at arbejde, hvor arbejde er forbundet med respekt for mennesket.

Diagnosticering

Mennesker er ikke født til at hade og terrorisere hinanden. Mennesker er født til at tænke og undersøge ting og ikke tro blindt på hvad andre siger. Ikke desto mindre står det moderne samfund i en situation med udbredt fundamentalisme og terrorisme, hvor mennesker af en gruppe retter sig hadefuldt mod mennesker, der tilhører andre grupper.

Fundamentalisme handler om, at man lægger sine meninger i hænderne på religiøse autoriteters udlægning af den hellige urtekst (f.eks. Vedaerne, Toraen, Biblen eller Koranen). Terrorismen med anvendelse af selvmordbomber handler om, at mennesker, der er i krise med deres tilværelse, udnyttes af nogen i religiøs-politisk krigsførelse i stedet for at skabe et fælles samfund.

Hvad er det, der blokerer for fællesskab på tværs af grupperinger? Hvorfor er integrationsbestræbelserne forholdsvis magtesløse – når dog alt handler om magt? Nogle af ledelsessystemerne synes at holde fast i og somme tider de forstærker modsætninger fra begge sider.

Fundamentalisme som politisk problem

Magtdannelser, som ikke er led i det dominerende politiske system, kan heller ikke benytte sig af metoder, som er karakteristiske for det dominerende politiske system.

Metoderne i det moderne demokratiske politiske system er videnskabelig viden, formidling, debat og valg. Dette forudsætter videnskabelig uddannelse, en samfundsetik, der gør retfærdige valg mulig, og et troværdigt og effektivt formidlingssystem.

Magtsystemer, der ikke er led i den moderne politiske magts meningsdannelsesproces, er nødt til at gribe til andre midler. Her er volden i dens forskellige former et dominerende karakteristikum. – uanset om det er Rote Arme Fraktion, mafiaen eller religiøs terrorisme.

Et andet udemokratisk magtinstrument er vildledningen og løgnen. Den kan alle parter benytte sig af, også såkaldt moderne og demokratiske. I det post-moderne samfund har såkaldt demokratiske systemer ikke holdt sig tilbage for at bruge løgn og vildledning til at opnå deres mål. Man så det i forbindelse med den første, men især i forbindelse med den anden Irak-krig.

Mangel på moderne videnskabelig opdragelse og uddannelse såvel som mangel på tillid til moderne uddannelse og opdragelse er en del af baggrunden for, at det er vanskeligt for en række muslimske grupper at se sig som part af et moderne politisk samfund. De føler sig i stedet som del af et før-moderne samfund. Skepsis mod det moderne samfund understøttes af dets tvetydighed – er det nu så troværdigt, når det lader sig lede af løgn? Og er dets motiver så ædle, som de giver sig ud for, eller ligger der andre motiver om økonomisk udbytning bag?

Udviklingen af denne situation i de vestlige demokratier skyldes en politisk dovenskab. Man har ikke ønsket at tage opgaven med at hjælpe ny-danskerne eller ny-europæerne til at finde sig tilrette i et dansk/europæisk samfund alvorligt. De måtte godt komme til landet, men så skulle de også gøre noget fornuftigt og ellers holde sig i ro som alle andre. Politikerne har set samfundet med traditio-

nelle danske/europæiske øjne, diskuteret ud fra moderne præmisser og tilsyneladende ikke taget andre synsvinkler synderligt alvorligt.

Fundamentalisme er en teksttro livsform, dvs. en livsførelse, hvor autoritative fortolkninger af den hellige urtekst, som karakteriserer stammen eller gruppen, lægges til grund for alle spørgsmål om livets førelse i fællesskabet. Fundamentalismen baseres derfor på en hermeneutik, en fortolkningsmetode, som omskriver urtekstens indhold til et budskab i den pågældende nutid.

Fundamentalisme er imidlertid ikke et holdbart redskab i en verden, hvor de fleste ting og institutioner ikke fandtes på urtekstens tid. Man kan naturligvis løbende arbejde med at udvikle fortolkningen og tilpasse den til det aktuelle samfund, som i shia-islam og herigennem søge at gøre religionen levedygtig i et moderne samfund. Den er imidlertid helt uholdbar, hvis fortolkningerne end ikke må tilpasses det moderne samfund, men skal foregå på samme måde som for 1000 år siden, hvor samfundet var helt anderledes. Den eneste løsning en sådan suni-muslimsk fundamentalisme tillader, er, når alt kommer til alt, at man lever som for 1000 år siden, som det blev illustreret i det Talibanstyrte Afghanistan.

Fundamentalisme er således meget forskellige ting. Der er en slags fundamentalisme, som anlægger en moderne tidstilpasset fortolkning. Der er en anden, fundamental form for fundamentalisme som fortolker ud fra et middelaldersamfund, som om menneskene stadig lever i et sådant, og som derfor kræver og forudsætter, at man lever i et sådant. Under alle omstændigheder er fundamentalismen bundet til en verden, hvor hermeneutikken, fortolkningsevnen, er begrænset til forholdsvist få lærde, og hvor videnskabelige metoder til fortolkning af naturen og mennesket ikke er udbredte.

Der er en iboende konflikt mellem fundamentalisme og modernitet/post-modernitet etc. For at blive del af et moderne samfund er det nødvendigt, at hermeneutikken forskubbes fra udlægning af en hellig urtekst til at omfatte en verdenslæsning, som er baseret på videnskabelig metode og som anerkender andre mennesker og andre grupper som lige berettigede – som altså forudsætter en etisk almengørelse af rettighederne fra selvcenteret rettighedsopfattelse, ifølge hvilken alt drejer sig om egne rettigheder, til en alment fornuftsbaseret rettighedsopfattelse. Der skal skabes en fælles etik med fokus på sandhed, gensidig forpligtethed på tværs af tro, og indsats for tolerance.

Fundamentalisme som individuelt problem

Den magtinkongruens, der har udviklet sig i sammenstødet mellem fundamentalismen og det post-moderne samfund stiller nydanskeren med muslimsk baggrund i en livssituation, der er præget af uløselige dilemmaer, idet der kræves loyalitet i modsatte retninger: loyalitet overfor ens oprindelse, den muslimske kultur, og loyalitet overfor det samfund, man lever i af, og hvis beskyttelse man har brug for. Ingen anviser en klar vej ud af disse dilemmaer. Der er modsatrettede tilbud – men sjældent overbevisende tilbud. Derimod er der alvorlige trusler, hvis man tager mod et tilbud og således svigter modparten.

Den enkelte kan ikke finde en livsgrund i en sådan verden. Den eneste løsning i en sådan situation kan føles at være flugten ind i paradiset: selvmord. Men det kan ikke tillades og anses for en yderst ringe handling. Men, gennem en terrorhandling, der gør selvmordet til et religiøst 'martyrium' kan man finde en fortvivlet vej ud af dilemmaet og ind i paradiset. Således lover nogle religiøses autoriteter det.

Set med den enkelte nydanskers øjne er hverken samfundets tilbud eller beskyttelse overbevisende. Samfundsmagtens tilbud er ofte vanskelige at få øje på. Jobtilbudene ligner måske mest af alt en æreløs slavetiltværelse. Alternative tillokkende tilbud er svære at opdrive – leve på socialhjælp, lave en familievirksomhed – selvom den ikke stemmer med lovgivningen, leve som kriminel – eller evt. være helt og komme til paradiset.

Samfundsmagten har for længst opgivet sit monopol på vold. Volden er sluppet løs som faktor i samfundet, hvilket skjulte magtgrupperinger benytter sig af – hvad enten det drejer sig om mafia med narko og menneskehandel eller en religiøs elite, der kæmper mod det sekulariserede samfund fordi det ikke stemmer med deres religiøse hermeneutik.

Fundamentalismen er problem for den enkelte, fordi den sætter den enkeltes egen dømmekraft ud af spillet. Den enkelt pantsætter så at sige sin eksistens til en fortolkende religiøs autoritet, uden at man kan andet end tro på denne. Man kan ikke en gang anføre en forståelig grund til at tro på denne autoritet. Man ophæver således sig selv som selvstændigt tænkende og er prissgivet andres vilje. Man lever i eksil uanset, hvor man er og hvad man end gør – man gør det uden klar grund.

Terrorisme- og selvmordsbombesyndromet

Det moderne syndrom, som dannelsen af en moderne islamiske terrorist og selvmordsbomber udgør, indeholder en kompleksitet af faktorer, som danner en helhedssituation af menneske, kultur og magt:

1. Menneskets tilstand

- Fortvivlelsen – eksistentiel tilstand, hvorfor opstår den, hvad gør den ene og den anden magtgruppe
- Opgivelse af jordiske værdier.

Udsigtsløsheden i et arbejde, mange ny-danskere har forudsætninger og motivation til at bestride i det moderne samfund er nedslående. Den enkelte er et stolt menneske med æresfølelse, men kan ikke finde plads til denne stolthed og æresfølelse i det post-moderne samfund. Mens den tidlige modernitet tog udgangspunkt i det selvbevidste menneske, er der i post-moderniteten og globaliseringen ikke meget respekt for mennesket. Det har det moderne menneske vænnet sig til, men for ny-danskeren kan det være noget nyt og chokerende, som gør det umuligt for ham at finde en plads i tilværelsen.

I den situation melder det religiøse alternativ sig. Værdierne, der åbenbart ikke er dennesidige, findes i det hinsidige. Muslimen bliver fundamentalist og vender sig samtidigt mod det moderne samfund.

2. Kulturens tilstand og magtens grundlag

Samfundsmagten kan hvile mere eller mindre på tradition, militær, penge, religion eller uddannelse og diskussion/dialog. I mellemøstens traditioner er magten f.eks. i høj grad baseret på militær som i

Tyrkiet, Syrien og Pakistan, eller på penge som i Saudi Arabien og Kuwait eller på religion som f.eks. i Iran. Den er derimod ikke baseret på demokratiske traditioner, videnskabelig uddannelse, debat og valg, som i de vestlige samfund. Derfor var det f.eks. vanskeligt at få muslimer til at forstå og acceptere en reel skelnen mellem den danske stat og Jyllandsposten i forbindelse med krisen om Muhammed tegningerne.

Af alle disse magtformer er det kun den fundamentalistisk-religiøse, der ikke er sekulært orienteret. Den militære magt er i princippet sekulær, om end den ofte allieres med religion. Pengemagten som udspringer af særlige naturrigdomme – oliepenge eller diamantpenge f.eks. – og er også i princippet sekulær. Problemet for den er, at diamanter og olie ikke er rigdomme, der er udtryk for menneskets arbejde. De er Guds gaver til dem, der bebor området. Selvom de i princippet er helt sekulære, får de alligevel et religiøst skær.

Religion er som fundamentalistisk magt inkompatibel med moderniteten - altså den verden som den i sidste lever af. Pengemagt kan ikke legitimere sig selv, men må alliere sig med en anden magt. Det samme gælder militærmagten. Disse magter kan være bange for sekularisering, fordi den tenderer mod at omskabe samfundet til et demokratisk samfund og derved andre magtstrukturen. Pengemagten kan således f.eks. i stedet for at modernisere samfundet vælge at holde befolkningen hen i lav uddannelse og alliere sig med religionen. Herigennem bringes befolkningen i utakt med omverden – sådan som det synes at ske i nogle muslimske lande.

3. Magtens tilstand

Magt der søger at opildne til splid og at erstatte meningsdannelse med vold er i en dårlig forfatning. Sådanne tegn på en magt i en dårlig forfatning ses i følgende tendenser:

- Interreligiøs racisme (den ene religions had mod den anden) – af intrareligiøse og andre grunde (intrareligiøse grunde er typisk ting der står i urteksten), og i forlængelse heraf
- Interreligiøst og interkulturelt had med påfølgende tendenser mod vold – hvad er de intrareligiøse og andre grunde?
- Forfulgthedsfortællinger – hvorfor er der så massive og ensidige forfulgthedsfortællinger?
- Voldeligheden – hvorfor udløser problemerne en tendens til vold i stedet for fredelige problemløsninger?
- Forfølgelse – hvorfor er der tale om racistiske og andre forfølgelser?
- Integrationsproblemet, den stærke afsondring – hvorfor afsondrer grupperne sig så stærkt?

Mennesker fødes ikke til at hade andre, eller til at lave selvmordsterror. Det er noget, de opdrages til. Det foregår organiseret. Der er læring og skoling. Der er kontrol over deres situation. Der er tale om udøvelse af magt.

Hvorledes organiseres denne situation – hvilke magtinteresser er på spil, hvilke religiøse interesser er på spil – og hvorfor dannes der så negative alliancer mellem magt og religion, og hvordan er det overhovedet muligt at finansiere det? Den religiøse magt er i et dilemma mellem gængs hermeneutik og det moderne samfund. Den formår ikke det moderne. Den modtager imidlertid henvendelser fra troende, som ønsker dens hjælp. Den kan ikke levere denne hjælp. Den er ikke anerkendt som del af det moderne, den har ingen midler, men den har en opgave. I den situation er en reaktion forudsigtelig. Reaktionen vil tage forskellige retninger, og de retninger, der får magt får automatisk

gennemslagskraft. Den er kaldet til at hjælpe de troende i forhold til det moderne samfund, den er derfor kaldet til at være politisk – og har med sine forudsætninger kun en islamistisk reaktion til sin rådighed. Hermed er integration ophørt som et reelt projekt og erstattet af et projekt, som handler om konflikt og kamp.

Integration ville betyde, at der dannes et samlet sammenhængende magtsystem, hvori nydanske grupperinger er repræsenteret på en måde, så deres stemme bliver hørt, så det politiske system kan komme i dialog også med disse grupper.

Det er imidlertid kun få tegn på, at en moderne EU-stat som Danmark virkelig er i stand eller villig hertil. Den opfatter stadig hovedsageligt integration som assimilering af den anden som individ uden særlig ændring af det bestående magtsystem.

Dette er imidlertid helt utopisk. En sådan holdning giver kun mening, hvor der er tale om integration af enkeltpersoner, ikke, hvor der er tale om forholdsvist store grupper.

Det moderne magtsystems mulighed for at kommunikere med muslimske magtsystemer eller omvendt er på trods af nærhed og udstrakt fællessprog ikke særligt gode. Det skyldes deres helt forskellige hermeneutik. Det ene er et religiøst system, der indgår i internationale muslimske magtnetværk, som ikke er klart synlige for en sekulariseret vestlig iagttager. Det andet er et sekulært politisk magtsystem, som er lagret ind i en moderne politiske organisering og med en videnskabelig verdensforståelse som dominerende forudsætning.

Det moderne samfund har visse muligheder for at give muslimerne motiverende tilbud – f.eks. en vis beskyttelse mod forfølgelse, elementær materiel velstand, mulighed for uddannelse og for at få arbejde eller etablere egen forretning, der kan skabe økonomisk succes og uafhængighed – en mulighed en del nydanske kvinder synes at bruge med succes. Tilbudene om beskyttelse af dem, der søger at gøre sig uafhængige af deres system og i stedet søge integration og udnyttelse af det vestlige samfunds mulighed, er dog svage og næppe helt troværdige.

Det er afgørende, at parterne når frem til en erkendelse af, at der er tale om en politisk kamp om sjæle og ikke om en religiøs eller voldelig kamp. Dette kræver at man fra det moderne samfund ser det som en central politisk opgave at denne erkendelse vinder accept og indpas. Denne opgave må først og fremmest føres med følgende midler: politisk dialog, tilbud om muligheder samt beskyttelse samt på sigt en videnskabelig baseret uddannelse.

Også til nydanskernes sekulære politiske aktører må man stille krav om brug af demokratiske spilleregler og støtte dem i arbejdet med meningsdannelse, så der dannes en offentlig politisk dagsorden i en meningsdannelsesproces og ikke en skjult magtbaseret og voldsbaseret dagsorden. Til etablering af en politisk kontekst, hvori dette er muligt, hører fokus på gensidig troværdighed, åbenhed og forhandlingsvilje.

Post-moderniteten åbner døren for fundamentalismen

Der er imidlertid en hage, som gør det post-moderne samfund dårlig egnet til at realisere en sådan proces. Det moderne samfund er nemlig tvetydigt. Det er ganske vist moderne, men det har opgivet en del af sine moderne træk i post-moderniteten. Det har mistet den troværdige sandhed. Sandheden – f.eks. forskningen – er underlagt politisk styring. I stedet for videnskabelig sandhed regnes der relativitet, perspektivisme og sociale konstruktioner. Herigennem har det også mistet autoritet og tro-

værdighed i forhold til religiøse strømninger. Det accepterer i princippet hvad som helst – saglighed og sandhed er erstattet med mening og magt. Herigennem har overtro fået frit spil og religiøsiteten i alle dens former – uanset hvor letkøbte – manifesterer sig i en forvirret befolkning. I reglen er dette uproblematisk ud fra et magtpolitisk synspunkt. Så længe religiøse bevægelser ikke får en styrke og vilje til at sætte sig imod samfundets normer og søge at gennemtvinge sine ideer med trusler og vold og således anfægte det dominerende politiske system i sin grundlæggende virkemåde. Netop det er imidlertid konfrontationens omdrejningspunkt i forbindelse med den muslimske radikaliseringsring.

Hvad værre er, postmodernismen udvikler sig til en legalistisk nyfundamentalisme. Alle livets forhold underlægges i stigende grad juridisk kontrol. Den juridiske kontrol udmønter sig i en legalistisk tekstkode: lovene, bekendtgørelser og juridisk praksis, hvorigennem alle bærende begreber, ind til det aller inderste i menneskets væsen og socialitet – liv, familie, menneske, far, mor - defineres juridisk og underlægges juridisk kontrol. Fundamentet er nu ikke en religiøs urtekst. Der er ikke tale om religiøs fundamentalisme. Der er tale om juridiske tekster, altså – med fare for at virke selvmodsigende - en moderne legalistisk fundamentalisme. Herigennem ophæver moderniteten sin egen modernitet og installerer fundamentalisme i moderne form.

Netop uklarheden i det moderne samfund, i dets glidning mellem videnskabelig modernitet og postmoderne relativitet forskyder problemet: Hvad der egentlig skulle være et problem om forholdet mellem islam og modernitet transformeres til et problem mellem en juridisk fundamentalisme i alliance med en halvskjult kristendom versus islam. Post-moderniteten kan imidlertid ikke anfægte islams ret til at bestemme det verdslige liv uden samtidig at anfægte kristendommen, der i ly af post-modernitet og islam søger at finde nyt liv og har en skjult alliance med den post-moderne stat, der forklæder sin fundamentalisme.

Det forhold betyder at politikere, der søger at finde veje til forhandling og mediering, let vil blive bremset af kristne strømninger, som netop forventer og kræver deres loyalitet imod islam. I den forvirring kan politikerne være fristet til at bakke ud af problemet og overlade det til en religiøs scene – hvormed vejen for religiøs fanatisme, åbnes.

Denne interne splid med sig selv i det postmoderne samfund, der i sin hypermodernitet undsiger moderniteten, som det bygger på, åbner en sprække, som fundamentalisten finder vej igennem. Da denne sprække ikke kun er en sprække i samfundets selvforståelse, men også i måden dets magt fungerer, er denne åbning samtidig en åbning for islamisme og terrorisme til at finde indpas på den politiske scene.

Løsningstiltag

For at sætte ting i bevægelse er det en fordel at bevægelsen påvirkes fra flere sider samtidigt. Det følgende er tænkt som tiltag indenfor rammerne af en stat som den danske. Virkningen vil naturligvis være stærkere, hvis europæiske stater koordinerer deres indsats. Man kan ikke garantere et heldigt udfald af konflikten. Historien viser, at religioner er meget sejlivede og at religiøse konflikter er vanskelige at løse. Alligevel er det klart, at der findes samfund hvori forskellige religioner har levet fredeligt side om side. Projekter er derfor ikke umuligt.

Den sekulære stat og det politiske netværk

Sameksistens må foregå indenfor et rammerne af en stat, der ikke blot er forenelig med forskellige kulturer og religioner. Det sikrer ikke mod krig og konflikt. Den må være dannet således, at alle mindretal har adgang til at deltage i de politiske beslutningsprocesser.

1. Et sekulariseret interkulturelt politisk netværk

Skabelse af en samarbejdende sekulær ledelse i begge grupperinger er en væsentlig del af problemets løsning. Det er ikke tilstrækkeligt at afvente at alle grupper selv danner et politiske netværk. Staten bør aktivt hjælpe til at mindretal får dannet et netværk af sekulært orienterede repræsentanter, som kan medvirke til at løse de konkrete politiske problemer.

Sekulariserede politiske netværk skal dannes med grundlag i mindretalsgrupper for at inddrage disse i politiske beslutningsprocesser, herunder organisere information og debat om problemer der berører mindretallet.

Det afgørende er, at der er en duelig sekulær ledelse i de grupperinger, som er i samfundet. Grupperne er nødt til at være sekulært orienterede, så det er muligt for dem at arbejde sammen om politiske spørgsmål, forhandle og nå kompromisser, der give alle grupper et tilhør til samfundet.

Politisk magt handler om at vinde sindelag og meningen. Tendensen i retning af vold, som man ser visse steder, er udtryk for svagheder i magten. Meningen udtrykker og fortolker menneskers hjerte. Når dette projekt tabes, kommer man nærmere brugen af vold.

Politikerne er nødt til at danne et skarpere skel mellem det religiøse og det verdslige for at kunne etablere en integreret verdslig magt. - Så længe der kun var én betydende religion var dette ikke nødvendigt, men det er det i dag.

2. En sekulariseret stat

Så længe staten og derigennem det politiske system associeres med en religiøs og kulturel ensidighed (danskhed og kristenhed), kan statsmagten og det politiske system ikke løse integrationsproblemet, fordi den er part i sagen.

Hvis ikke statsmagten og dermed det politiske system holder op med at være allieret med den ene religion og kultur, kan man ikke forvente, at mindretalsreligioner fuldt ud accepterer staten og det politiske system.

Man vil f.eks. næppe kunne danne en troværdig sammenhængende politisk ledelse, hvor mindretalsgrupper deltager fuldt ud. Man vil tværtimod se at de nydanskere, som integreres, let bliver opfattet som forrædere af andre nydanskere og derved kommer i vanskeligheder.

På statsligt plan betyder det, at staten, der skal være en stat for hele folket, enten må se helt bort fra religion eller at den f.eks. må omdanne begreber som kirkeministeriet og kirkeminister til religionsministeriet og religionsminister.

Så længe staten og kristendommen er forbundne, vil denne forbindelse danne grobund for en islamisk modmagt. Staten er nødt til at være en stat for alle borgere og således rumme et integreret verdsligt magtsystem. Det mister den mulighed for ved at forbinde sig med det ene system.

3. Religiøse symboler i det offentlige rum

Det offentlige rum forstået som offentlige institutioner af enhver art må friholdes fra religiøse og etniske symboler. Respekten for det kulturelle mangefold og respekten for arbejdets saglighed kræver at der ikke skiltes med religiøse symboler. Det skal ikke være tvivl om at behandlingen er saglig og ikke et spørgsmål om, hvilken kultur eller religion klient eller sagsbehandler har.

Hvis der er særlige grunde til at anvende etniske symboler som f.eks. i et kulturhus, bør symbolikken repræsentere mangefoldet af kulturer som er berørt. Offentlighedens repræsentanter bør også her fremtræde sagligt og ikke som religiøse repræsentanter.

Religiøs integration

Religiøs integration handler om at religionen lever sig ind i et sekulært samfund. Dette indeholder en række elementer.

4. Indsats imod religiøs racisme

Der synes at findes en udstrakt religiøs såvel som ikke religiøs racisme. Denne må bremses. En grund til at bibeholde et – sekulært - religionsministerium kan være den vigtige opgave at gennemføre et opgør med nogle af de religiøse grupperingers religiøse racisme.

En del religiøse og kulturelle grupperinger er præget af racisme. Det er en vigtig opgave for den sekulære politiske ledelse at komme den religiøse racisme. Det kræver bl.a. at det politiske system har kræfter til at øve kritik indad mod sine egne.

Der bør skabes synlighed og kontrol med prædikanter og taler, at de anerkender skellet mellem det religiøse og det sekulære. religiøse steder må være åbne og tilgængelige for alle og der bør ikke kunne prædikes på en skjult måde således, at man i det skjulte spreder budskaber der inspirerer til had og vold.

Intrareligiøse grunde til religiøs racisme, konflikt og vold, som tilbageføres til forskellige tolkninger af urteksten, bør vis særlig opmærksomhed og alternative fortolkninger bør autoriseres.

5. Indsats for et gensidighedsprincip - solidaritetsprincip

Forudsætning for anerkendelse af mindretal og trossamfund bør være, at de selv anerkender denne ret og derigennem også andre mindretal og trossamfund. Grupper, der indleder forfølgelse af andre bør miste denne ret. Vil man beskyttes som mindretal mod andre, må man være forpligtet til selv at beskytte andre mindre tal.

6. Etablering af råd mod religiøs racisme

Der skabes et interkulturelt råd mod religiøs racisme med repræsentanter fra forskellige religioner, filosofi og ateisme. Rådets opgave er at identificere og modvirke religiøs racisme og rådgive myndigheder i disse spørgsmål.

7. Etablering af rådgivning, støtte og sikkerhedsnet

Der bør være individuel rådgivning og støtte centre så mindretalsmedlemmer kan få hjælp og højere grad af tryghed. Støtte i forbindelse med studier, rådgivning i forbindelse med konflikter m.m. Mindretal bør være mere synlige i den offentlige service.

Videnskabelig uddannelse og det moderne samfund

Uddannelsesgrundlaget er afgørende for samfundets virke. Bevægelsen mod post-modernitet har svækket øget relativisering og svækket det videnskabelige sandhedskrav ved at relativere den og underlægge den politiske og økonomiske bestemmelser. Herigennem er det blevet muligt at lade religiøse kræfter vinde bestemmende indflydelse i uddannelsessystemet og derved underminere deres videnskabelige basis.

Globaliseringens indpas i uddannelsessystemet synes at være overvejende eurocentristisk, hvilket fremmer oplevelse af kulturel undertrykkelse og derved løbende stimulerer til konflikt.

Det demokratiske værdisæt, som har været indbygget i uddannelserne, er flere steder blevet afskaffet. Dette værdisæt, skulle understøtte udvikling af et demokratisk samarbejdende sindelag i folkeskolen, synes ikke at have tilstrækkeligt gennemslag.

Man bør trimme en væsentlig del af det danske voksen- og efteruddannelsessystem til at håndtere denne opgave ikke mindst i forhold til nydanskerne.

Den vigtigste aktør på denne scene er undervisningsministeren. Det er uddannelsens opgave at sikre samfundets interne solidaritet, virke og styrke og sammenhængskraft i fremtiden. Det er uddannelsens opgave at hindre, at samfundet fraktioneres mellem forskellige religiøse og moderne fraktioner, at der opstår normløshed og tendenser til racistisk vold. - Der er tale om et uddannelses- og læringsproblem – altså er det en opgave, som kalder på undervisningsministeren og hele ministeriets indsats.

8. Fokus på demokratiske værdier

Statens bør sikre at uddannelse og skole er demokratisk i sit indhold og sigte. Den bør udelukke sådanne kultur- og religionsbaserede skoleforløb, specielt dem, der skaber modsætninger i befolkningen. Uddannelsernes grundlag skal være videnskab og demokrati – ikke religiøse trosforestillinger. Ledende værdier handler om etik, hensyn, tolerance, menneskerettigheder, videnskabelighed og sandfærdighed og demokrati.

9. Videnskabelighed

En alt afgørende forudsætning for det moderne demokratiske samfund er en videnskabelig indstilling i befolkningen: respekt for videnskabelig erkendelse. Denne holdning kan ikke etableres på kort sigt, men man kan omgående satse på, er at sikre at uddannelserne er videnskabeligt baserede. Spørgsmål om sandhed må ikke underlægges kultur og tro. For at modvirke florerende overtro – så som at man kommer i paradiset ved at sprænge folk i luften - bør et indgående kendskab til filosofisk-videnskabelige analyser af religionsvidenskabelig og religionsfilosofisk art udbredes og gøres alment kendt.

For to hundrede år siden kæmpede H.C. Ørsted for at videnskaben ikke må underlægges religionen, men at det må være omvendt, for at modvirke al mulig overtro. I dag er der grund til at gentage Ørsteds kamp. De sidste 35 års manglende almen undervisning i emner som logisk argumentation, gudsbeviser, metafysik og erkendelsesteori har skabt et grundlag for letkøbt religiøs forførelse af al mulig art.

10. Globaliseret filosofi og dialog

Hvis skolegangen kun indeholder aspekter fra den ene kultur, så er der problem. Vi burde have lært af vore erfaringer med moderniseringen af Grønland. Mens staten bør forhindre religiøs skolegang som helt uvedkommende for skolesystemet, så bør den sikre læring om religioner på et videnskabeligt grundlag.

Uddannelserne må udbrede viden om forskellige kulturers filosofier. For det første for at der ikke som nu er en eurocentrisme i den formidlede filosofiske verdensforståelse. Denne eurocentrisme, som står i modsætning til bestræbelserne på globalisering og er en løbende provokation mod ikke europæiske mindretal og giver dem indtryk af, at globaliseringen er en forklædt ny-imperialisme, som vil undertrykke dem og det, de kommer fra. For det andet bør kendskabet til andre kulturers verdensbillede ikke læres som gådefulde forældede adfærdssystemer med mystiske normer og ritualer. Man må lære at forstå deres tænkemåde, deres filosofi. Uden at forstå den kan man kun se de andre som anderledes – f.eks. som pudsige, mærkelige eller skræmmende.

Kulturel forståelse

Det post-moderne samfund står overfor et kulturforståelsesproblem af helt store dimensioner. Den øverste ledelsesopgave i forbindelse med kulturel udvikling, brobygning og gensidig forståelse ligger hos kulturministeren, kulturelle rådmænd i kommunerne samt andre kulturformidlende personer. Da det er et kulturelt problem er det først og fremmest deres opgave at sikre de tiltag, der skal løse dette problem. Det er derfor vigtigt, at de melder sig på denne scene med stærk og langsigtet indsats. Hverken den overleverede danske kultur, eller kunstpriserne til den aktuelle *danske* finkultur er det vigtigste for danskheden i dag. Det er vigtigt at ministeren er en del af løsningen. Det centrale i dansk kultur er altid blevet udviklet i samspil med andre kulturer. Bremser man det fører man en bagudrettet politik der ikke vil gavne dynamikken i dansk kulturudvikling.

11. Kulturpolitikken lægges an på fremtiden

Hverken den overleverede danske kultur, eller kunstpriserne til den aktuelle danske finkultur er det vigtigste for danskheden som kulturfænomen i dag. Opgaven for kulturministeriet er at skabe livsgrund og grobund for en rigt inspireret kultur. Ministeriet behøver ikke bekymre sig om, hvorvidt det er dansk – det bliver det helt automatisk af at det foregår i Danmark.

De centrale frembringelser i dansk kultur er altid blevet skabt i samspil med og inspiration fra kulturer fra andre lande og andre horisonter. Bremser man dette samspil, så fører man en bagudrettet politik til skade for dynamikken i dansk kulturudvikling. Den danske kulturevne består i evnen til at inspireres af denne verden og skabe nye visioner på den baggrund.

Den postmoderne stats tendens til fundamentalisme viser sig i dens konsekvente installering af en kultur kanon. Råbet på en kanon er et råb på fundamentalisme. Så kan man ikke bebrejde deres fundamentalisme.

Nostalgisk fokus på en dansk kanon er imidlertid en bagudskuende tilgang til dansk kulturarv. Denne bagudskuen, handler om frykten for at fortidens danskhed skal forsvinde. Den er med til at skabe problemer end til at skabe løsninger – for hvor er de andre, nydanskerne, hvor er deres kulturarv? Også de bør i konsekvensens navn have en kanon, de kan identificere sig med og som de kan holde op mod og med den danske. Så kan man måske bruge kanon til at fremme fællesskab.

12. Kulturarbejdet lægges an på at skabe interkulturel forståelse

Det er afgørende, at kulturarbejdet drejes bort fra det nostalgiske og fra det rent finkulturelle hen imod en fremtidsrettet kulturudviklingspolitik der sigter mod at styrke sammenhængskraften i den multietniske befolkning. Kulturformidlings- og kulturudviklingsarbejdet bør ske på tværs af og under inddragelse af betydende mindretal.

De andre, nydanskerne, mindretallene og mødet mellem kulturerne synliggøres ikke tilstrækkeligt i kulturpolitikken. Man kan søge at lave fælles kanon'er. Også andre kulturer har værdifulde ting at byde på. Indenfor kunst og grundlæggende værdier bør der skabes respekt, møder, dialog og forståelse på tværs af kulturerne. Ligheder og forskelligheder, fordele og ulemper bør reflekteres i be-

folkningen. Der kan foregå mange ting, hvorigennem der sker en kulturformidling. Der kan arrangere kulturmøder om mange forskellige temaer f.eks. kost, kunst, værdier, traditioner, sundhed m.m.

Integration af mennesker, der kommer med en meget anderledes baggrund, kræver lang tid og en stor indsats mht. at lære sprog og kultur. Denne indsats er langt fra tilstrækkelig, hvis man vil have glæde af det kulturelle mangefold og undgå udviklingen af problemer.

13. Kulturportaler m.m.

Der er så mange ting der kan gøres: Hvorfor skal f.eks. hver religion have sit sted – kan man ikke være i stue sammen? Hvad med et fælles kultur- og religionshus, hvori alle har plads og derfor kan mødes.

På nettet kan man f.eks. lave kommunens kulturportal, hvor de forskellige grupper præsenterer sig og fortæller om deres synsmåder samt giver adresser hvor man kan opnå kontakt. Kommunen kan f.eks. supplere med elementer fra egnens kultur.

Virksomhedspolitik mulighed for beskæftigelse

En af de vigtigste faktorer er muligheden for at finde god beskæftigelse i landet. For mennesker med en anden kulturel baggrund kan det være vanskeligt at indpasses i det danske arbejdsmarked. Det skal være muligheder for erhvervsformer, som nydanskerne har mulighed for at bestride. Sammenhængen mellem kultur og erhverv er kompliceret, og vor viden om området er begrænset. Danske regler passer ikke til erhvervslivet i de lande, mange nydanskere kommer fra.

De mange tiltag, som foregår på dette område, kan imidlertid ikke komme uden om det forhold, at kravene til medarbejderne på en dansk arbejdsplads er høje og komplicerede. Meget arbejde er stressende, og medarbejderne behandles ofte på en måde, som ikke virker respektfuld. Det er negative træk ved det danske arbejdsmarked, som man nok har vænnet sig til i dansk kultur, men som ikke burde acceptere, fordi det er ydmygende og derfor uetisk, og man kan ikke og bør ikke forvente at nogen mennesker accepterer det.

Det grundlæggende problem er derfor at sørge for, at det er lækkert at lave noget i vort land. Hvis det er det, vil der være mindre problemer med at få mennesker inklusive nydanskere i beskæftigelse.

14. Attraktive arbejdspladser

Det en samfundsmæssig opgave at skabe arbejdet er attraktivt og forbundet med respekt for det arbejdende menneske.